

Integracja kulturowa i polityka integracji

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Mapa myśli
- Sprawdź się
- Dla nauczyciela

Obecność mniejszości na terytorium danego kraju jest ogromną szansą, ale i wyzwaniem. Może sprzyjać powstawaniu konfliktów wynikających z różnic kulturowych, napięć ekonomicznych, społecznych oraz politycznych interakcji zachodzących pomiędzy mniejszością a społeczeństwem przyjmującym. Zmierzenie się z tymi problemami niesie ze sobą konieczność zarówno przyjęcia aktywnej polityki państwa i społeczeństwa większościowego, jak i przystosowania się imigrantów do warunków życia w społeczeństwie przyjmującym.

Twoje cele

- Wyjaśnisz pojęcie akulturacji w odniesieniu do grup mniejszościowych.
- Wskażesz przykłady zastosowania polityki asymilacji, integracji, marginalizacji i separacji w odniesieniu do grup mniejszościowych w Europie.
- Przeanalizujesz i porównasz różne modele polityki państwa wobec mniejszości i imigrantów.
- Opiszysz, jak migracja wpływa na politykę społeczną państwa przyjmującego.

Przeczytaj

Polski sklep w centrum Dublina. Czy zdarza ci się czasem spotkać w Polsce sklepy spożywcze prowadzone przez imigrantów lub przedstawicieli mniejszości etnicznych?

Źródło: -acediscovery, licencja: CC BY-SA 4.0.

indywidualnym polega na zmianach zachowań człowieka. John Berry wyróżnia cztery strategie akulturacji: marginalizację, separację, asymilację i integrację.

Klasyczna koncepcja **akulturacji** Johna Berry'ego zakłada, że jest to dwustronny proces zmian kulturowych i psychologicznych, które zachodzą w wyniku kontaktu między grupami kulturowymi. Mogą to być na przykład Turcy i większość niemiecka za naszą zachodnią granicą czy Polacy i Anglicy w Wielkiej Brytanii. Akulturacja to przystosowanie, czyli stopniowe nabywanie wzorców zachowań charakterystycznych dla otaczającej jednostkę kultury, i wyzbycie się własnych.

Na poziomie grupy/narodu akulturacja polega na zmianach w strukturach społecznych i instytucjach państwa oraz praktykach kulturowych. Na poziomie

Marginalizacja

Oznacza odcięcie się i nieuczestniczenie ani w kulturze pochodzenia, ani w głównym nurcie kultury przyjmującej. Imigranci są włączani wybiórczo w te obszary, w których są potrzebni, np. na rynku pracy. Polityka taka była prowadzona na przykład w RFN wobec imigrantów zarobkowych (gł. Turków), którym nie przyznawano obywatelstwa i wynikających z niego praw umożliwiających partycypację w życiu publicznym, a jedynie pozwolenie na pobyt czasowy i pracę. W konsekwencji doszło do dyskryminacji i marginalizacji tych grup imigrantów.

Separacja

Oznacza brak uczestnictwa w kulturze przyjmującej i funkcjonowanie w środowisku kultury pochodzenia. Obecnie żadne państwo w Europie nie może sobie pozwolić na prowadzenie jawnej polityki separacyjnej, ale podziały przestrzenne nie są rzadkie, np.

w Republice Czeskiej istnieją izolowane osiedla romskie, na przedmieściach miast francuskich są blokowiska zamieszkałe wyłącznie przez kolejne pokolenia imigrantów z Afryki Północnej. Separatyzm jest postawą wśród mniejszości narodowych bądź etnicznych, które dążą do usamodzielnienia, np. Basków w Hiszpanii.

Większość murów stawiana jest na granicach państwowych. Jednak na przykład w Belfaście w Irlandii Północnej mur oddziela dzielnice zamieszkałe przez protestantów od dzielnic katolickich (irlandzkich). Jak myślisz, dlaczego zbudowano ten mur?

Źródło: Laurence's travels, licencja: CC BY-SA 2.0.

Asymilacja

Asymilacja to uczestnictwo w kulturze przyjmującej i wyzbycie się dotychczasowej tożsamości kulturowej. Przebiega ona zarówno na płaszczyźnie społecznej, jak i psychicznej, co sprawia, że zmienia się nawet sposób myślenia osoby zasymilowanej.

Asymilacja mniejszości była niegdyś polityką powszechną. Wiązała się z podbojem, realizacją misji cywilizacyjnej lub chrystianizacją. Szlachta Rusi czy Litwy przyjmowała za własny język polski, przejmując także polski tryb życia. Asymilacyjna była też polityka Australii wobec Aborygenów od połowy XIX wieku, polegająca na przymusowym odbieraniu dzieci i wychowywaniu ich w placówkach prowadzonych przez Kościół.

Obecnie zgodnie z *art. 5 pkt 2 Konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych*, podpisanej przez większość państw w Europie, taka praktyka jest zakazana: „(...) Strony powstrzymają się od działań lub praktyk mających na celu asymilację osób należących do mniejszości narodowych wbrew ich woli i będą chronić te osoby przed jakimkolwiek działaniem mającym na celu taką asymilację”.

Kraj: Turcja

Wartość: 0

Kraj: Francja

Wartość: 0

Kolorem niebieskim zaznaczono kraje, które nie przyjęły europejskiej Konwencji ramowej o ochronie praw mniejszości, zakazującej przymusowej integracji. Jak myślisz, dlaczego?

W niektórych krajach asymilacja nie jest prowadzona w sposób celowy i bezpośredni, jednak proces ten odbywa się m.in. poprzez media. Powoduje to też do drastyczne zmniejszanie się liczby osób posługujących się danym językiem mniejszościowym. Najbardziej zagrożone wymarciem są języki, którymi posługuje się niewiele osób.

W Polsce też istnieje język, który jest zagrożony wymarciem – Wymysou. Posługują się nim mieszkańcy Wilamowic spod Bielska-Białej – potomkowie szkockich, holenderskich i niemieckich osadników, którzy przybyli na te tereny w XIII wieku. Dziś wilamowskim, który uważany jest nie za język, a za etnolekt, posługuje się około 70 osób.

Tablica powitalna w Wilamowicach. Czy znasz inne miejsca w Polsce, w których tablice powitalne zapisano w języku mniejszości?

Źródło: Ethefer, licencja: CC BY 3.0.

Integracja

Jest pojęciem wieloznacznym i wieloaspektowym. Oznacza chęć przejęcia obcej kultury (kraju przyjmującego), z jednoczesnym zachowaniem swojej własnej, oraz otwartość i udział w życiu społeczeństwa przyjmującego. Jest to obecnie najbardziej pożądanym wariantem akulturacji. Wiele krajów organizuje programy mające na celu pomoc emigrantom w nabywaniu nowych kompetencji społecznych, przy jednoczesnym zachowaniu ich kulturowej odrębności i tożsamości. Duże środki na takie programy przeznaczone są zarówno na poziomie krajowym, jak i europejskim.

Sztandarowym przykładem w Polsce jest program **integracji** społeczności romskiej, prowadzony na poziomie krajowym od 2004 roku. Budżet programu na lata 2014–2020 wynosi 74,58 mln zł.

W zależności od tego, jaką strategię wobec państwa przyjmującego przyjmie osoba należąca do mniejszości etnicznych lub imigrantów, mówić możemy o określonym typie zmian.

Czy chcesz zachować dotychczasową tożsamość kulturową?		
Czy chcesz włączyć w swój system wartości nowej kultury?	Tak	Nie
Tak	Integracja	Asymilacja
Nie	Separacja	Marginalizacja

Słownik

akulturacja

przyjmowanie wzorców kulturowych przez jednostkę

asymilacja

przystosowanie się do życia w obcej grupie przez przejęcie jej kultury i przyswojenie sobie cech właściwych tej grupie

integracja kulturowa

stan lub proces polegający na zespalaniu w funkcjonalną całość poszczególnych cech i elementów jednej kultury lub kilku kultur (oprac. na podst. K. Olechnicki, P. Załęcki, *Słownik socjologiczny*, Toruń 2002, s. 85)

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą myśli. Na podstawie informacji z dostępnych źródeł uzupełnij ją, podając minimum trzy przykłady z życia mniejszości (aktualne albo historyczne) do danego obszaru.

1 – wymiar ekonomiczny; 2 – wymiar kulturowy; 3 – wymiar społeczno-ekonomiczny; 4 – wymiar tożsamościowy.

Ćwiczenie 1

Na podstawie materiałów znalezionych w prasie i internecie podaj minimum trzy przykłady krajów, które stosowały lub stosują politykę asymilacji, integracji, marginalizacji i separacji na świecie.

asymilacja

integracja

marginalizacja

separacja

Ćwiczenie 2

Zastanów się, jak wygląda polityka integracji realizowana przez samorząd twojej miejscowości. Czy w ogóle jakaś jest realizowana? Jeśli tak, to jak ją oceniasz? Uzasadnij swoje zdanie, odwołując się do konkretnych działań samorządu.

Sprawdź się

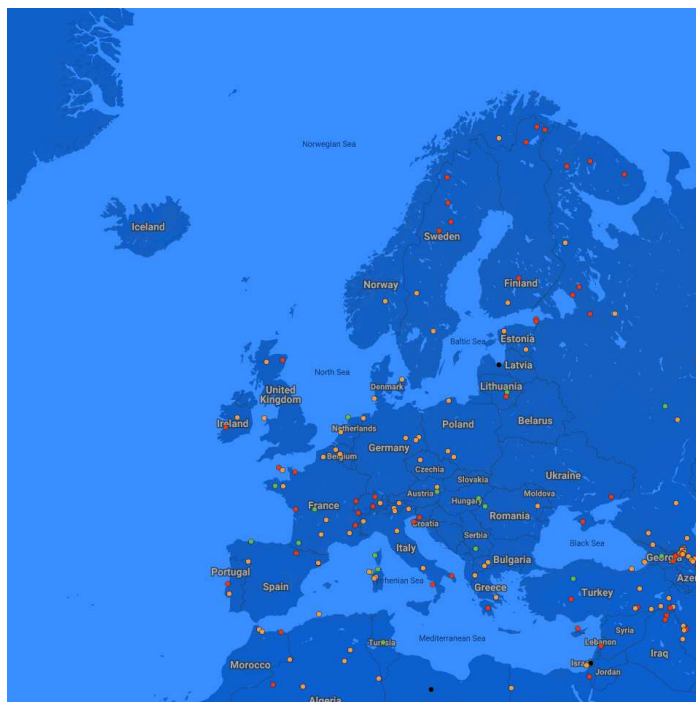

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Źródło do ćwiczeń nr 2 i 3

Mapa języków zagrożonych wyginięciem. Zielonym kolorem oznaczono języki, które są zagrożone; żółtym – bardzo zagrożone; czerwonym – skrajnie zagrożone; czarnym – uśpione; szarym – odradzające się.

Źródło: The Endangered Languages Project, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

Zygmunt Bauman w roku 2003 otrzymał tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Karola w Pradze. Podczas tej uroczystości tradycyjnie grany jest hymn kraju, z którego pochodzi nagradzana osoba. Baumanowi pozostawiono wybór, czy ma być to hymn brytyjski, czy polski.

„Nie mogłem dłużej pozostawać w Polsce, gdzie pozbawiono mnie prawa nauczania; osiadłem więc w Wielkiej Brytanii, która zaoferowała mi pracę wykładowcy. (...) Przez jakiś czas byłem tu jednak imigrantem (...). Z czasem znaturalizowałem się, ale czy przybysz może stać się kimś więcej? Nie zamierzałem wcale zostać Anglikiem i żaden z moich studentów ani kolegów wykładowców nie wątpił, że jestem obcokrajowcem, a konkretnie Polakiem (...)».

„Poprosiliśmy więc, by zagrano hymn Europy.”

/Źródło: Zygmunt Bauman, *Tożsamość. Rozmowy z Benedetto Vecchim*, Gdańsk 2007, s. 12./

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z materiałem źródłowym i wykonaj polecenie.

W przeprowadzonym w 2015 r. badaniu Eurobarometr pytano, czy respondenci czuliby się komfortowo, pracując z muzułmaninem. Poniżej przedstawiono wyniki badania.

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Przeczytaj fragment przeprowadzonego w 2009 r. wywiadu z Noamem Chomskym, słynnym amerykańskim filozofem i działaczem politycznym. Następnie wykonaj polecenie.

„(...) Myślę, że idea jednolitego państwa w obecnych czasach jest teraz złą opcją. Na przykład części Europy zmierzają w kierunku większej federalizacji. Na przykład w Hiszpanii Katalonia ma obecnie wysoki stopień autonomii w państwie hiszpańskim. Podobnie Kraj Basków. W Wielkiej Brytanii Walia i Szkocja zmierzają w kierunku autonomii i samostanowienia i myślę, że podobne zmiany mają miejsce w całej Europie. Choć takie rozwiązania mają wiele zalet i wad, to ogólnie uważam, że jest zdrowy rozwój państwa. Mam na myśli to, że ludzie mają różne interesy, tworzą różne środowiska kulturowe, mają różne obawy, i powinny istnieć specjalne rozwiązania, które pozwolą im realizować swoje szczególne interesy i troski w zgodzie z innymi (...).”

/Źródło: rediff.com [online, dostęp: 10.09.2019]./

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

„Najbardziej niebezpieczną częścią miasta jest dzielnica Goutte d'Or. Władze Paryża zdecydowały o stworzeniu tam blokowisk i zasiedleniu ich przez emigrantów z krajów afrykańskich. Tym samym stworzyły swoiste getto. Mieszkańcy tej części Paryża porozumiewają się w języku francuskim, pochodzą bowiem z państw francuskojęzycznych. (...) Kultuwują swoje tradycje, również te potępiane we współczesnym świecie, jak obrzezanie dziewczynek. Dzielnica owiana jest złą sławą, a najlepiej świadczy o tym jej potoczna nazwa: siedlisko zła. Handluje się tam narkotykami oraz bronią, szerzy się prostytutka, panuje bezrobocie. A wszystko to w pobliżu artystycznego zagłębia XIX i XX wieku – Montmartre'u.”

/Źródło: Kornelia Mielczarek, *Paryskie getta imigrantów. Dlaczego nie chciałbyś mieszkać w tym mieście?*, today.pl, 18.11.2015 [online, dostęp: 20.03.2020]./

Dla nauczyciela

Autor: Dorota Czarny

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Integracja kulturowa i polityka integracji

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

IV. Aspekty etniczne życia społecznego.

Uczeń:

8) przedstawia i porównuje różne modele polityki wobec imigrantów (unifikacja/asymilacja, integracja, wielokulturowość) w państwach Europy;

10) wyjaśnia kwestię akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych, w tym migranckich; wykazuje, że rodzaj stosowanej polityki państwa w różnym stopniu i kierunku wpływa na te zjawiska.

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcie akulturacji w odniesieniu do grup mniejszościowych;
- wskazuje przykłady zastosowania polityki asymilacji, integracji, marginalizacji i separacji w odniesieniu do grup mniejszościowych w Europie;
- porównuje różne modele polityki państwa wobec mniejszości i imigrantów;
- analizuje, jak migracja wpływa na politykę społeczną państwa przyjmującego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- wędrujące plakaty;
- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- śnieżna kula.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

Uczniowie są proszeni o zapoznanie się z tekstem zawartym w e-materiale (bez mapy myśli), żeby móc w czasie lekcji uczestniczyć w dyskusji.

Faza wstępna

1. Prezentacja tematu i celów zajęć.

2. Nauczyciel zapisuje na tablicy pojęcie: akulturacja. Uczniowie własnymi słowami je wyjaśniają i zapisują uzgodnioną wersję na tablicy. Następnie wybrana osoba odczytuje definicję z encyklopedii. Uczniowie weryfikują własną definicję.

Faza realizacji

1. Praca w czterech grupach metodą wędrujących plakatów. Nauczyciel w razie konieczności wyjaśnia, na czym ona polega: każda z grup wypisuje na plakacie wszystkie informacje dotyczące zagadnienia i po wyznaczonym czasie przekazuje grupie obok – do momentu, aż plakat wróci do pierwotnej grupy; każda z grup używa innego koloru markera i ma dopisywać wiadomości, których nie zapisali poprzednicy.

Każdy zespół opisuje jedną strategię:

- grupa 1 – marginalizacja,
- grupa 2 – separacja,
- grupa 3 – asymilacja,
- grupa 4 – integracja.

Uczniowie korzystają z dostępnych materiałów źródłowych.

2. Po wyznaczonym czasie poszczególne grupy wywieszają w widocznym miejscu plakaty i liderzy grup omawiają wyniki pracy.

3. Uczniowie wskazują przykłady zastosowania poszczególnych strategii w odniesieniu do grup mniejszościowych w Europie.

4. Praca metodą śnieżnej kuli. Uczniowie dobierają się w pary i mają za zadanie porozmawiać i zapisać na kartce swoje spostrzeżenia na temat: „Jak migracja wpływa na politykę społeczną państwa przyjmującego”. Uczniowie po chwili rozmowy łączą się w czwórki, wymieniają się swoimi wnioskami i ustalają ich wspólną wersję. Następnie łączą się w coraz liczniejsze grupy, aż wspólnie jako klasa ustalą i zapiszą na tablicy swoje spostrzeżenia.

5. Uczniowie dyskutują nt. modelu polityki wobec imigrantów, jaki występuje w Polsce. Chętne/wybrane osoby podsumowują dyskusję.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie w ramach podsumowania rozwijają mapę myśli i wykonują dołączone do niej polecenie i ćwiczenie 1.

2. Prowadzący poleca, aby uczniowie dokonali samooceny i ich zaangażowania podczas lekcji. Ocena uczniów.

Praca domowa:

Wykonaj ćwiczenie 2 dołączone do mapy myśli.

Materiały pomocnicze:

Z. Bauman, *Tożsamość. Rozmowy z B. Vecchim*, Gdańsk 2007.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie, na podstawie zasobów multimedialnych i dostępnych źródeł informacji, mogą przygotować wiadomości o przywódcach politycznych, którzy pochodzą lub mają korzenie mniejszościowe. Materiał będzie służył jako podsumowanie lekcji lub od tych wiadomości można rozpocząć lekcję.